

EN BREŠERS

CP
Poslednje leto

Prevela
Sanja Bošnjak

■ Laguna ■

Naslov originala

Ann Brashares

THE LAST SUMMER (OF YOU & ME)

Copyright © 2007 by Ann Brashares

Translation Copyright © 2008. za srpsko izdanje, LAGUNA

Mome tati, s ljubavlju

Niko nikada ne preboli prvu učinjenu mu nepravdu;
niko osim Pitera. Često mu je nanošena nepravda, ali on bi to
uvek zaboravljao. Pretpostavljam da se po tome, u
stvari, razlikovao od drugih.

DŽ. M. BARI

Prvo poglavlje

ČEKANJE

Alis je čekala Pola u pristaništu. Ostavio je pucketavu poruku na telefonskoj sekretarici obaveštavajući je da stiže popodnevnim trajektom. To je ličilo na njega. Jednostavno nije mogao da kaže znači li to u jedan i dvadeset ili u pet do četiri. Dugo je proučavala red plovidbe pokušavajući da mu pogodi misli.

Pomalo mrzeći samu sebe, Alis je prvi put izašla na dok u jedan i dvadeset, iako je znala da on neće biti tamo. Površno je preletala pogledom preko lica ljudi koji su silazili s trajekta i samu sebe uveravala da ništa ne očekuje. Bosih nogu, sela je na klupu na kraju pristaništa i stavila na kolena knjigu kako ne bi morala ni sa kim da razgovara. *Znam da nisi na ovom trajektu, zato ne misli da mislim da jesi*, rekla je onom Polu koji je stano- vao u njenoj glavi. Čak je i tamo, gde bi ona trebalo da bude neprikosnovena, on bio nepredvidiv i zadirkivao je.

Za trajekt u pet do četiri namazala je usne grožđanom mašću i očešljala se. Sledeći je po redu vožnje stizao tek u šest i deset, i ako je postojala mogućnost da je Pol zakasnio na popodnevni trajekt, šest i deset svakako nije mogao nazvati popodnevom.

Koliko je samo puta pokušala da mu dokuči misli. Ona je uvek njegova razmišljanja shvatala previše ozbiljno, čak ih je pamtila dugo pošto bi ih i on sam zaboravio.

Ipak, jedno je bilo misliti njegove misli kada je on blizu, kada joj njegove reči daju nagoveštaje, ispravljaju je i potvrđuju iz sata u sat. Međutim, tri godine tišine su ih udaljile. To je sve otežavalo, a opet, s druge strane, i olakšavalo. Ovako je bila slobodnija s njegovim mislima. Prisvojila ih je, mislila ih onako kako se njoj sviđalo.

Nije dolazio dva leta. Nije joj bilo jasno kako je mogao to da joj uradi. Bez njega to nisu bila prava godišnja doba već njihove senke. Osećanja su joj otupela, nije stvarala uspomene. Nije bilo ničeg novog u ovom sedenju na doku, na ovoj ili onoj drvenoj klupi, čekajući da stigne trajekt, i on. Na neki način, ona ga je uvek čekala.

Kada nije bio tu, nije mu se mogla setiti lica. On se svakog leta vraćao sa istim licem, svojim licem koje ona nije mogla da zapamti.

Odsutno je primećivala kako ljudi dolaze na dok, odlaze i čekaju. Mahala je onima koje poznaje, uglavnom prijateljima svojih roditelja. Osećala je kako joj vetar odnosi vrele sunčeve zrake s ramenâ. Noktom palca lagano je dubila dasku klupe izlažući se opasnosti da zaradi trn. Umesto toga, samo je pokupila buđ i prljavštinu.

Kada nekoga treba čekati, Rajli je uvek nečim zauzeta. Pol je Rajlin najbolji drug. Alis je znala da je on i njoj nedostajao, ali svejedno je rekla kako ne voli da čeka. Ne voli ni Alis. Niko ne voli. Ali Alis je mlađa sestra i ne pada joj na pamet da nešto ne uradi samo zato što joj se to ne sviđa.

Pogledom je tražila trajekt na pučini. On bi se prvo pojavio kao mali beli trougao s druge strane zaliva. Sada, kada ga nije bilo, jedva ga je mogla zamisliti. A on nikako da stigne. Odjednom se pojavi. Brzo je poprimao pravi oblik. Ma uvek stigne.

Ona ustade. Nije se mogla suzdržati. Spustila je knjigu na klupu i korice zalepršale na vetru. Je li to on? Stiže li?

Alis skide gumicu i raspusti kosu. Rastegla je svoju majičicu na bretele preko kukova. Želela je da on istovremeno vidi sve na njoj i da ne vidi ništa. Želela je da ga zaseni detaljima i zaslepi celom pojavom; da je vidi celu a ne pojedinosti na njoj. Gajila je nade koje su teško ostvarljive.

Lupkala je nogama i obgrlila se oko struka. Odjednom ugleda sredovečnu ženu u ružičastom sarongu kako joj se približava. Mamina instruktorka joge.

„Koga čekaš, Alis?“

Tako ranjivu, to obično prijateljsko pitanje pogodi je kao šamar.

„Nikoga“, Alis nespretno slaga. Ženino preplanulo lice joj je bilo dobro poznato, baš kao i pletena sofa na zastakljenoj verandi, ali to nije značilo da joj Alis zna i ime. Znala je da joj se pudlica zove Albert i da je mantra bila važan deo njenih časova. U mestu kao što je ovo, dete ne mora da pamti imena odraslih, dok odrasli uvek znaju imena dece. Za dete, odnosi s ljudima ovde počinjnu nesrazmerno i retko se ukaže prilika za uspostavljanje ravnoteže. Ovde zadržavaš isti stav prema nečijim godinama koliko god da odrastaš.

Žena baci pogled na Alisina stopala koja su je odavala. Kad se ukrcavaš na trajekt u pet do četiri, na nogama imaš cipele.

Alis postideno krenu prema skladištu pretvarajući se da tamo ima nekog posla. Nije volela da laže, i pošto je to sada učinila, imala je osećaj da je stvorila neželjenu bliskost. Više je volela da čuva svoje laži za ljude kojima je znala imena.

Nije smela da pogleda trajekt. Sede nazad na klupu, prekrsti ruke i noge i pognu glavu.

To je seoce na malom ostrvu sa sopstvenim običajima i pravilima. „Nema ključeva, novčanika ni cipela“ izreka je koja odražava njihov letnji način života. Nema ni automobila niti – barem je nekada davno tako bilo – iko zaključava kuću. Jedino mesto gde se odvija trgovina jeste prodavnica *Voterbi*, gde se uglavnom prodaju slatkiši i sladoled u kornetu i gde se kupuje na

ime, dok se gotovina ne prima. Cipele na nogama znače da dolaziš, odlaziš ili igraš tenis. Čak i u jaht-klubu. I na zabavama. Meštani se ponose tabanima koji su dovoljno čvrsti da izdrže drvena šetališta puna iverja. Naravno da zarade i poneki trn, ali se nikada ne žale. Čak i deca to poštuju. Na kraju svakog leta, Alisina stopala su sva istačkana od starih uboda. Na kraju trnje nestane, a ona nikada nije sasvim sigurna kuda i kako. „Upije ih telo“, jednom joj je rekao sveznajući sedmogodišnjak po imenu Sojer Bojd.

Svi poslovi se obavljaju preko ovog pristaništa uz ritam i hijerarhiju koja ne postoji ni na jednom drugom mestu. Tu se mogu videti ljudi kako dolaze, odlaze i čekaju. Stvari im stoje nagomilane na doku, sve dok ih ne natovare na kolica i ne odguraju kući. Tu se zna čak i ko kupuje koju vrstu toalet-papira. Onaj dvoslojni za Alis i dalje predstavlja veći luksuz nego nekome tašna ili cipele. Zna se da ljudi s *Fervej* torbama i papirnom galanterijom silaze ovde u Voterbiju ili u Solteru. Oni koji silaze u Kismetu uvek nose pivo.

Kolima se prenosi i čuva privatnost. Bez njih, veći deo života živiš napolju, na otvorenom. Kuda ideš, s kim ideš... Koga čekaš na pristaništu... Za koga se češljaš... Ovde si izložen, ali i siguran.

Bezbriznost ovog mesta oduvek je privlačila izvesnu vrstu utopista, čak i one plitkoumne. „Otarasimo se kola i nestaće globalnog zagrevanja, ratova za naftu na Bliskom istoku, gojaznosti, a u mnogome i kriminala“, voleo je da kaže njen otac.

Trajekt daje poseban značaj dolascima i odlascima. Odrasli stalno dolaze i odlaze, ali bilo je mnogo letâ kada bi Alis i Rajli došle i otišle samo jednom. Po dolasku, koža im je bila bela, kose očišane tako da im frizure potraju to jedno leto, stopala su im bila nežna a one vrlo stidljive. Sa ostrva su odlazile pocrnele, s pegicama i ranicama po koži, zamršene kose, s tabanima zadebljanim kao automobilske gume, a postajale su tako neposredne da je to već ličilo na nevaspitanje.

Pamtila je pozdrave na dolasku, a još bolje one na odlasku. Tradicija kojom se ovde obeležava kraj leta nalaže da onaj ko te sezone poslednji napušta ostrvo pozdravi prijatelje koji odlaze tako što skoči u vodu dok se trajekt lagano udaljava.

Sada je već čula kako trajekt valja vodu iza nje. Ona spusti ruke i osloni se dlanovima o klupu. Talasi koje je ostavio iza sebe zapljusnuše stubove ispod pristaništa. Počela je da cupka, lupkajući petom o drvene daske šetališta.

Alis požele da je ona ta koja dolazi, a ne ona koja čeka. Radije bi ona ostavljala, nego da nju neko ostavi. Ali stvari se nika-da ne odvijaju tako. Iz nekog razloga, uvek je ona ta koja čeka i ona koja juri u susret.

Trajekt je na neki način nalik vremenskoj kapsuli. Kao svemirska kapsula koja šalje tebe i tvoje saputnike s platnenim putnim torbama kroz rupu u vremenu, i to svaki put jednu te istu.

Pol je stajao na gornjoj palubi na vlažnom vetru i posmatrao čudovišno velike kuće na južnoj obali Long Ajlenda kako se nadvijaju nad mračnu slanu vodu.

Čim se popneš na trajekt, osetiš kako je vazduh tu gust. Svaka površina je lepljiva. Kosa mu je lepršala na vetru, a on je zamišljao Alis kako kopa po rancu i traži gumicu za kosu. Mogao je da zamisli kako ustima pridržava raznorazne predmete dok upliće pletenicu. Iako se divio njenoj veštini da na vetru uplete kosu – a koji dečak nije bio očaran pletenicama? – smatrao je to nepotrebnim. Njemu je kosa nekada bila kratka, a sada je prilično porasla.

Pol prvo ugleda obelisk Roberta Mozesa, a zatim visoki, tanki svetionik. U stvari, uopšte nije bio tako visok, već je on s tim svetionikom poredio sve ostale i oni bi mu tada izgledali previše široki i zdepasti. Ljudi vole ono što poznaju. Tu nema pomoći. Tako je i s njim. Mada, nije reč o tome da nije pokušao.

Ma biće ona tu. Ako je i dalje ona stara Alis, biće tu. Ako je Rajli još uvek Rajli, ona neće. Javio im je da stiže, pa ako Alis ne

dođe, to će onda imati svoje značenje. Njen dolazak će takođe nešto značiti. Odjednom mu bi krivo što ih je zvao. Unervozio se zbog tog starog, dobro poznatog scenarija, ali posle toliko vremena nije mogao samo da bane i tek tako joj se prišunja.

Uvek je postojala mogućnost da Alis nije proverila poruke, ali znao je da ona to vrlo revnosno radi. Kao da uvek čeka da čuje nešto dobro i nešto loše.

Najednom se pojavi obala ostrva, još draža nego pre i nešto starija, kao da ju je zaliv izbacio iz sebe baš na vreme da ga dočeka. Prepoznao je široko vijugavo pristanište. Ugleda obrise na njemu. Znao je da će Rajli biti ista. Po pismima koja mu je pisala, bio je uveren da ona izgleda i zvuči isto. Ali pomisao na dvadesetjednogodišnju Alis ga je plašila.

Jesu li im i roditelji tu? Hoće li uspeti da izađe na kraj sa svima njima na tako uzanom parčetu zemlje zaglavljenoj ovde između okeana i zaliva?

Oblici kuća su postajali sve veći i oštrij, a lica ljudi na doku – prvo je to bila samo grupica nejasnih obrisa – u iščekivanju su se okretala prema trajektu. On se odlepi od klupe i protegnu noge. Osetio je ledeni znoj među prstima dok je stezao ručke svoje sportske putne torbe.

Počeo je proučavati lica čak i pre nego što je naterao sebe da krene. Oni stariji su mu bili i najpoznatiji. Prepredeni proćelavi igrač dubla – kako se ono zvaše? Tip iskrivljenih ramena koji ide prema vatrogasnim kolima, smeđokosa gospođa sa psom ispod miške. Klupski profesionalac Don Rontano, u uštirkanoj polo majici podignute kragne, koji se tako lepo slaže sa usamljenim damama. Decu je bilo nemoguće prepoznati, a tela onih ni mladih ni starih prosto se plašio da proučava. Je li joj kosa tako potamnela? Je li moguće da joj se telo pretvorilo u... to?

Ne i ne, očigledno. Na ovoj razdaljini, približavajući se ovom brzinom, prepoznaš osobu po držanju, po karakteristikama koje ne možeš tačno da imenuješ a one tamo... ne mogu biti njene. Možda nije ni došla. Možda čak nije ni na ostrvu. Ali šta bi moglo navesti Alis da ne dođe?

On ugleda još jednu osobu – jednu devojkicu koja je sedela napola sklupčana na klupi, na podavijenoj nozi. Bila mu je okrenuta leđima i, za razliku od drugih, nije gledala prema trajektu. On se naljuti kad shvati kako mu pogled grčevito preleće preko te grupice ljudi. Šta ako je ona sada drugačija? Šta ako se njegova predstava o njoj promeni?

Dok je trajekt pristajao, devojkica ustade. Vetar joj je nanosio kosu na lice zaklanjajući ga. Možda je zato i dalje zamišljao da je to neko drugi, čak i kad se dovoljno približio da vidi. I izbežumljen i smiren u isto vreme, nekoliko trenutaka ju je pažljivo posmatrao osetivši peckanje u davno zatvorenom kutku svoga uma. Osećao je kako mu neuroni plamte u onom delu mozga zaduženom za opažanje, ali i u onom delu posvećenom sećanju. Možda je zato osećao ovaj čudni teret baš sada, kada je istovremeno i jeste i nije prepoznao. Oseti navalu misli i osećanja koja bi radije, da je ikako mogao, izbegao.

„Hej“, reče joj.

Ona ga zagrlila i spusti mu bradu na rame, okrenuvši lice prema svetioniku. Tako nešto nije bio njihov običaj. I nije to uradila zato što je imala potrebu da mu bude blizu. Želela je da izbegne njegov pogled.

U suštini, još nije shvatala šta oseća. Telo joj je obamrlo i bila je zbunjena. U trenutku lucidnosti, uplašila se da će on osetiti kako joj srce lupa, pa se odmakla.

Spusti glavu i pokaza na njegovu torbu. „Je li to sve?“ Pitanje je uputila u pravcu torbe.

„Eto.“ Zvučao je skoro tužno. Požele da mu se zagleda u lice, ali se nije usudila jer je on gledao nju.

Šta joj je? Pa to je samo on! Dobri stari Pol. Ali nije tako. On joj je najveći neznanac od svih neznanaca jer joj je bio jedan od najstarijih prijatelja.

„Je li teška?“, začula je sebe.

„Ne. U redu je“, reče on, i njoj se učini da čuje prizvuk poruge u njegovom glasu. Da li joj se on to podsmeva? Nekada to jeste radio. Nemilosrdno ju je zadirkivao i smejaio joj se. Ali ako to sada uradi, ona će umreti.

Ovaj put je nameravala da bude hladna prema njemu. Zato što ga tako dugo nije bilo i zato što ju je zaboravio. *Jesi li me zaboravio?* Lako joj je bilo da se ljuti na njega kada nije bio tu, ali u njegovom prisustvu to nikad nije mogla.

Ona pođe prva, a on krenu za njom. Gospođa Mekej je otključavala kamionet, a Koni, njihov bivši trener plivanja, sedela je i pecala. Kada bi Alis podigla glavu, videla bi i druge. Svi su oni znali Pola. Hoće li ga prepoznati i sada, sa ovom dugom, raščupanom kosom i zapuštenom bradom?

Sve što je mislila da će osećati, kako je planirala da izgleda i da se drži, prikladne stvari koje je namislila da kaže – ništa od toga se nije desilo.

„Hajde da nađemo Rajli“, čula ga je iza sebe i srce joj zadrhta od olakšanja. Baš to treba da urade. To bi imalo smisla.

Ponudila mu je mamin bicikl, a ona se popela na svoj. Namestio je torbu preko korpe na biciklu i vešto je vozio uzanom stazom, kao pravi meštanin. Nekada je vozio i po tri bicikla odjednom. Umeo je da vozi samo na zadnjem točku ili bez ruku. On je bio njen biciklistički heroj.

Uputili su se pravo do okeana, na plažu. On u hodu izu cipele i svuče čarape, tek malo usporivši. Zaustavio se na stepeništu na vrhu dine da bi bacio pogled na okolinu, dok je ona stala nekoliko metara iza, nestrpljiva da vidi kakva je plaža danas.

Dok su bili mali, smišljali su razna imena za plažu, baš kao Eskimi za sneg, i uvek su imali potrebu za novim nazivima. Mirnu plažu s belim peskom i iskričavom tirkiznom vodom zvali su plaža *Tortola*, po karipskom ostrvu na koje je majka jednom odvukla Pola. Prezirali su takvu plažu. Na plaži *Rajli*, poznatoj i kao „borbena plaža“, sitna zrnca peska šibala su kožu kao staklo, a talasi su se divlje razbijali o stene. Plaža *Alis* je bila velika

retkost, a podrazumevala je barice koje su ostajale nakon što bi se more povuklo.

Danas je Alis želela plažu kakvu je on voleo, plažu *Pol* – osku, škriptavi pesak, oštar nagib prema vodi i vojsku olujnih zelenih talasa. Želela je ono što on želi i taj osećaj joj je bio dobro poznat. To se bar nije promenilo.

Pol joj je jednom rekao da plaža liči na njega jer se svaki dan menja ali bez ikakvog napretka. Kada je kasnije razmišljala o tome, palo joj je na pamet da bi normalan čovek verovatno rekao da on liči na plažu a ne ona na njega.

Alis skloni kosu s lica pridržavajući je pozadi i pomisli kako je ovo još jedna plaža kojoj treba dati ime. Nervozna plaža. Škriptava plaža. Pesak je bio mekan i gladak, ali more je bilo burno i talasi su dijagonalno udarali o obalu. Upravo je rešila da ne pliva, kada se Pol sjurio niz oronule stepenice. Ona pogleda prema spasilačkom mestu gde je sedela Rajli. Crvena zastavica „zabranjeno plivanje“ vijorila se iznad nje.

Pol ne krenu prema Rajli, već pravo prema vodi. Alis ga je nemo i s čuđenjem posmatrala dok je ulazio u more potpuno obučen. On zaroni u vodeni maslinasti zid. Alis je žudno iščekivala da mu glava izroni iz pene koja se svuda okolo besno razbijala. Pogleda sestru koja je sada već stajala u stanju pripravnosti, s rukama na kukovima.

Polu se glava konačno pojavi dvadesetak metara dalje. Iako se održavao iznad podivljalih talasa, oni su ga svejedno bacali i nosili tamo-amo.

Alis primeti kako Rajli nešto govori drugom spasiocu, koji je već spustio nogu na pesak. Rajli dva puta dunu u pištaljku. „Izlazi iz vode!“, vikala je i pokazivala na crvenu zastavicu. „Kreten“, promrmlja.

Pol podignu ruku i mahnu joj iz daljine. Alis je vrlo precizno mogla odrediti trenutak kada je Rajli shvatila ko je čovek u moru. Ona uzviknu radosno i tako glasno da ju je i Alis čula. Pogleda preko ramena i ugleda Alis.

Tada se potpuno opustila. Ispustila je pištaljku i slegla ramenima, a Alis se nasmešila. Rajli viknu glasno, da bi je Alis mogla čuti uprkos snažnom naletu vetra. „Izgleda da se Pol vratio.“

„Pusti ga“, reče Rajli kolegi spasiocu. „Neće mu biti ništa.“

Ona ponovo sede na svoju stolicu i poče da posmatra Polovu glavu koja se naizmenično dizala i spuštala. Nije imala nameru da ide po njega. Neka se udavi. Ma, nikada se taj ne bi udavio.

Pol i ona su, rame uz rame, prošli sve faze spasilačke obuke i on se u svemu trudio da bude bolji od nje. Iako mu to nikada nije otvoreno rekla, smatrala ga je zaslužnim što je očvrsla. Ne samo da je izdržala sve probe, već je pokušavala i da pobedi Pola. A onda, na dan završnog ispita, koji je u tom trenutku već bio čista formalnost, kada je trebalo da otplivaju svoj pobjednički krug – Pol nije došao. Kada su se kasnije sreli u pristaništu, samo je slegao ramenima. Za nju je to bio najvažniji dan u životu, a on se ponašao kao da je to neka sitnica na koju je jednostavno zaboravio.

Međutim, kada je osvanuo njen prvi radni dan na spasilačkom mestu, kada se osećala kao da će eksplodirati od ponosa u crvenom kupaćem kostimu, Pol se ponovo pojavio. U početku uopšte nije shvatila da je tamnokosi čovek koji se bacakao iznad talasa bio Pol. Žustro je skočila sa stolice, duvala u pištaljku, prikupljala opremu i izvikivala naredbe, dok joj je krv ključala od uzbuđenja.

Kada mu se približila dovoljno da ga prepozna, poželela je da ga zaista udavi. Nazvala ga je debilom i zaplivala prema obali dok su joj obrazi plamteli od besa. Ali tada je ugledala zabrinute građane okupljene na obali i svog šefa, besnog i na samu pomisao da bi ona mogla da napusti žrtvu koja se davi. A Pol je i dalje izvodio svoju tačku. Šta je mogla da uradi? Vratila se i „spasila ga“. Dok ga je vukla prema obali, divljački ga je uštinula za vrat. Tada ga je zaista zabilelo.

Kada su bili mali, ona i Pol su bili isti. Razumela ga je bez teškoća. Ponekad su se i tukli. U trećem razredu ga je tako udarila nogom da je pao na zemlju. U petom, on je nju gurnuo na vrata tako da su morali da joj ušiju obrvu sa šest šavova. Posle toga se više nisu upuštali u fizičke obračune. Ona ga je i dalje izazivala, ali on više nije hteo. Verovatno zbog ožiljka. Inače, njoj se ožiljak dopadao.

Nakon što su završili srednju školu, počeo je oko svega da komplikuje. Ponekad je bio veoma tih i zamišljen, a ona uopšte nije znala zašto. Rajli je oduvek smatrala da bi bio srećniji da je položio ispit za spasioca. Zaista je tako mislila. Kasnije se pridružio nekim čudnim političkim grupama s kojima je pokušavao da organizuje berače voća Centralne Amerike. Ali oni su bili dovoljno pametni da ne prihvate sranje koje je pokušavao da im proda.

„Sve moje političke ideje izgledaju nekako jalove usred ove nesreće i siromaštva“, pisao joj je s farme u blizini Bejkersvila. „Sinoć dok sam spavao, neko mi je ukrao novčanik iz pantalona. Ovo što radim je besmisleno.“

Nije mu protivrećila. „Trebalo je da budeš spasilac“, odgovorila mu je.

Ipak ga je volela. Istinski. Mrzela je njegove neuspehe čak i onda kada se nije slagala sa onim što je radio.

„Možeš li preuzeti smenu?“, pitala je Adama Prajsa. On je već šest godina bio njen kolega spasilac i mlađi partner.

Adam pristade i ona skoči sa stolice. Preplavi je dobro poznati osećaj radosti. Sišla je do okeana i zaronila u talase u kojima niko normalan ne bi plivao. Otplivala je do Pola s nekoliko snažnih zamaha.

I tako su njih dvoje plivali zajedno, izbegavali udare talasa i rugali im se, dok ih je Alis posmatrala s plaže.